

LA CRUÏLLA DEL MULTILINGÜISME: LES LLENGÜES DELS CATALANS AL SEGLE XXI

Mònica Barrieras i Angàs

Mònica Barrieras i Angàs (Barcelona, 1973) és llicenciada en Filologia Romànica i doctora en Lingüística (UB). Membre del Grup d'Estudi de Llengües Amençades (GELA), ha desenvolupat una llarga trajectòria en l'àmbit de la recerca i la divulgació al voltant de la diversitat lingüística i el multilingüisme. Ha col·laborat en llibres com *Diversitat lingüística a l'aula. Construir centres educatius plurilingües* (2009), *Llengua i acollida* (2009), *Recerca i gestió del multilingüisme: Algunes propostes des d'Europa* (2010).

LA CRUÏLLA DEL MULTILINGÜISME: LES LLENGÜES DELS CATALANS AL SEGLE XXI

Mònica Barrieras i Angàs

La llengua catalana es troba envoltada d'una gran diversitat lingüística com a conseqüència de les recents migracions del tombant de segle. Més d'un milió de persones procedents d'arreu del món es van establir a Catalunya en el transcurs d'una dècada. La nova realitat social, derivada d'aquest flux migratori, implica reptes importants en el nostre present i en el nostre futur.

Les dades de 2013 situen el percentatge de població de nacionalitat estrangera a Catalunya en el 15,3% (1.154.477 persones sobre una població total de 7.546.522). Actualment, a causa de la crisi econòmica, l'arribada de població estrangera ha experimentat una aturada i, fins i tot, un reduït nombre torna al país d'origen o bé es trasllada a altres destinacions amb millors perspectives laborals.¹ Sigui com sigui, la major part d'aquest col·lectiu s'ha establert de manera permanent a Catalunya i ja forma part de la nostra societat.

¹ Al llarg del 2012 la població nascuda en altres estats s'ha reduït en 32.302 persones (un 2,7% menys), mentre que la disminució global de població ha estat del 0,3%. Cal tenir present, però, que també hi ha persones que deixen de constar com a població estrangera perquè ja han obtingut la nacionalitat espanyola. L'any 2011, per exemple, van accedir a la nacionalitat espanyola 28.603 persones, el 70,8% de les quals correspon a estrangers d'Amèrica del Sud i Central i el 23,3% d'Àfrica (Idescat).

Població estrangera					
	(1) Població	total	% sobre (1)	var. abs.	var %
2012	7.570.908	1.186.779	15,68	927	0,08
2011	7.539.618	1.185.852	15,73	-12.686	-1,06
2010	7.512.381	1.198.538	15,95	9.259	0,78
2009	7.475.420	1.189.279	15,91	85.489	7,75
2008	7.364.078	1.103.790	14,99	131.283	13,50
2007	7.210.508	972.507	13,49	58.750	6,43
2006	7.134.697	913.757	12,81	114.853	14,38
2005	6.995.206	798.904	11,42	156.058	24,28
2004	6.813.319	642.846	9,44	99.838	18,39
2003	6.704.146	543.008	8,10	160.988	42,14
2002	6.506.440	382.020	5,87	124.700	48,46
2001	6.361.365	257.320	4,05	75.730	41,70
2000	6.261.999	181.590	2,90	:	:

(Idescat, a partir de l'explotació estadística dels padrons.)

La presència de població d'origen estranger és força general a tot el territori, abasta tant zones urbanes com zones rurals. Segons dades de 2011 n'hi ha pràcticament a tots els municipis, especialment als més poblats. De fet, en tots els municipis que tenen més de 20.000 habitants hi ha, com a mínim, un 5% de població estrangera; només a 14 dels 947 municipis catalans no es registra cap estranger al padró.² Hi ha municipis on la taxa d'immigració se situa molt per sobre de la mitjana de Catalunya: arriba fins al 50,11% a Castelló d'Empúries i al 50,60% a Guissona (Idescat, 2012).

(Rànquing dels municipis catalans amb major volum de població estrangera empadronada. Idescat, padró continu a 1 de gener de 2011)

Municipi	Comarca	Població total	Nacionalitat espanyola	Nacionalitat estrangera	% estrangers	Principals nacionalitats
Castelló d'Empúries	Alt Empordà	11.885	5.944	5.941	50,0	Marroc, França, Alemanya
Guissona	Segarra	6.552	3.283	3.269	49,9	Ucraïna, Romania, Senegal
Salt	Gironès	30.389	17.459	12.930	42,5	Marroc, Gàmbia, Hondures
Lloret de Mar	Selva	40.282	23.517	16.765	41,6	Romania, Índia, Rússia
Ullà	Baix Empordà	1.075	652	423	39,3	Marroc, Gàmbia, Romania
Sant Pere Pescador	Alt Empordà	2.108	1.295	813	38,6	Marroc, Gàmbia, Romania
Pratdip	Baix Camp	848	524	324	38,2	Alemanya, França, Bèlgica

² La immigració en xifres, 13.

El Perelló	Baix Ebre	3.336	2.095	1.241	37,2	Romania, Regne Unit, Marroc
Salou	Tarragonès	26.193	16.481	9.712	37,1	Senegal, Romania, Marroc
La Jonquera	Alt Empordà	3.094	2.012	1.082	35,0	Marroc, Equador, Rep. Dominicana
Roses	Alt Empordà	19.731	12.861	6.870	34,8	Marroc, França, Romania
La Portella	Segrià	754	497	257	34,1	Ucraïna, Romania, Xina
Pau	Alt Empordà	589	391	198	33,6	França, Alemanya, Regne Unit
Cadaqués	Alt Empordà	2.902	1.940	962	33,1	Bolívia, Marroc, França
L'Escala	Alt Empordà	10.554	7.084	3.470	32,9	Marroc, França, Bèlgica
Ulldecona	Montsià	7.404	4.971	2.433	32,9	Romania, Marroc, Moldàvia
Palau-saverdera	Alt Empordà	1.488	1.014	474	31,9	Alemanya, Regne Unit, França
Mont-roig del Camp	Baix Camp	12.476	8.578	3.898	31,2	Alemanya, Marroc, Romania
L'Ampolla	Baix Ebre	3.529	2.435	1.094	31,0	Romania, Rússia, Regne Unit
Torroella de Fluvià	Alt Empordà	699	484	215	30,8	Alemanya, Marroc, Romania
L'Ametlla de Mar	Baix Ebre	7.649	5.303	2.346	30,7	Marroc, Regne Unit, Romania

Castell-Platja d'Aro	Baix Empordà	10.420	7.251	3.169	30,4	Marroc, Rússia, França
Figueres	Alt Empordà	44.765	31.370	13.395	29,9	Marroc, Bolívia, Senegal
Mollerussa	Pla d'Urgell	14.705	10.350	4.355	29,6	Romania, Marroc, Senegal
Torroella de Montgrí	Baix Empordà	11.385	8.080	3.305	29,0	Marroc, Regne Unit, Romania

Si ens fixem en les comarques a què pertanyen els municipis amb major volum de població estrangera veurem que molts es troben a la franja costanera de les comarques de Girona, especialment a l'Alt Empordà (Castelló d'Empúries, Sant Pere Pescador, La Jonquera, Roses, Pau, Cadaqués, L'Escala, Palau-saverdera, Torroella de Fluvià, Figueres); però també al Baix Empordà (Ullà, Castell-Platja d'Aro, Torroella de Montgrí), al Gironès (Salt) i a la Selva (Lloret de Mar). Una altra zona força representada és la del sud de Catalunya, especialment les Terres de l'Ebre: Baix Camp (Pratdip, Mont-roig del Camp), Baix Ebre (El Perelló, L'Ampolla, L'Ametlla de Mar), Montsià (Ulldecona), el Tarragonès (Salou). Tan sols queden fora d'aquestes dues àrees Guissona (Segarra) i Mollerussa (Pla d'Urgell), més cap al centre del país. En aquesta llista, no hi ha cap de les ciutats més poblades. Hi trobem municipis petits, de menys de 1.000 persones, mentre que el més gran és Lloret de Mar, amb una població de 40.282 persones. A Barcelona el percentatge se situa en el 17,4 (2012).³

A la major part dels territoris de llengua catalana la situació és prou semblant. Les Illes Balears tenen la taxa

³ La població estrangera a Barcelona.

d'immigració més elevada de l'Estat espanyol amb un 20,1% (223.605 estrangers sobre una població total de 1.110.062 persones).⁴ Al País Valencià la taxa se situa en el 17,21% (880.782 estrangers sobre una població total de 5.117.190 persones).⁵ Andorra presenta una situació força particular, amb un 57,13% sobre una població de 76.246 persones el 2012:

(Proporció dels estrangers sobre la població total. Percentatge.)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Espanyola	40,63	39,57	38,82	38,27	37,37	35,74	34,03	33,05	32,31	31,71	31,39	28,40
Francesa	6,50	6,44	6,45	6,52	6,63	6,46	6,28	6,25	6,17	6,06	5,98	5,25
Portuguesa	10,25	10,11	10,02	11,49	12,98	14,38	15,75	16,26	16,33	15,89	15,41	14,99
Altres	6,63	6,71	6,78	7,06	7,29	7,45	7,58	7,82	8,06	8,18	8,44	8,49

(Font: Departament d'Estadística d'Andorra. Centre de Recerca Sociològica.)

És evident que la presència d'un volum tan important de població d'origen estranger planteja dificultats, especialment pel que fa al manteniment de la cohesió social. La consideració més estesa és que les llengües que han dut totes aquestes persones no són un aspecte prioritari en el procés d'acollida i d'integració, més enllà del problema comunicatiu; l'única cosa important i desitjable és que aprenguin la llengua, o llengües, de la societat d'acollida. Altres aspectes, com poden ser els valors ètics i cívics, reben una major atenció. Però, com veurem, les llengües que parlen les persones que s'han establert al nostre país haurien de ser tingudes en compte en el procés d'integració. Del tractament que en fem, en dependrà la mena de societat que construïrem.

⁴ Immigra Balears.

⁵ Observatori Valencià d'Immigració.

1. La nova diversitat lingüística

La presència de persones procedents de gairebé tots els racons del món implica una presència important de llengües, força superior a l'expectativa general. El coneixement sobre les llengües del món és extremadament parcial, ja que tan sols tenen visibilitat les llengües amb molts parlants o les llengües oficials dels estats. Així, sovint, associem amb cada estat una sola llengua. Si pensem que al món hi ha entre 5.000 i 7.000 llengües, i prop de 200 països, ja es veu que la realitat ha de ser prou diferent.

9

La mateixa idea reduccionista s'aplicava a les llengües presents a Catalunya com a resultat de l'arribada de persones d'altres països, a les quals se'ls atribuïa automàticament la llengua oficial de l'estat d'origen. Per

combatre aquesta idea, donar a conèixer la nova diversitat lingüística i acostar-la a la ciutadania, el Grup d'Estudi de Llengües Amençades (GELA) elabora un inventari les llengües parlades a Catalunya des de l'any 2001. Ja n'ha testimoniat 280, molt a prop de les 300 que havia previst com a hipòtesi de partida.⁶ Durant el curs acadèmic 2009-2010 també es va dur a terme un estudi sobre les llengües que es parlen actualment a les Illes Balears, dins el marc del conveni de Linguamón-Casa de les Llengües i la

⁶ Podeu consultar l'inventari al web del GELA: <http://www.gela.cat/doku.php?id=llengues>.

Universitat de les Illes Balears, amb la col·laboració del GRESIB (Grup de Recerca Sociolingüística de les Illes Balears), i amb l'assessorament del GELA. Es van identificar entre 150 i 170 llengües.⁷

D'acord amb l'inventari del GELA sobre les llengües parlades a Catalunya, hi ha llengües d'arreu del món, de tots els continents. Europa és, lògicament, el territori representat més exhaustivament, però l'Àfrica i l'Àsia, continents amb una gran diversitat lingüística, hi han aportat un bon nombre de llengües: prop de cinquanta llengües del Camerun i gairebé una

vintena de llengües de l'Índia (entre les quals alguna de minoritària, com el sikkimès, parlat al Sikkim, un estat del nord de l'Índia situat

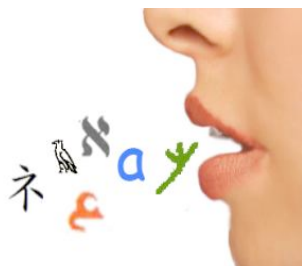
entre el Nepal i el Tibet). D'Amèrica provenen persones que parlen llengües amb alguns milions de parlants als països d'origen, com el guaraní i el quítxua, però també –i molt sorprenentment— parlants de llengües indígenes amenaçades, com ara el rapanui (amb 2.500 parlants a l'illa de Pasqua, Xile), el crow (4.000 parlants als Estats Units) o el shuar (35.000 a l'Equador). No hi figura cap llengua aborigen d'Austràlia, probablement a causa de la poca immigració procedent d'aquest país i de l'extremament precària situació en que s'hi troben les llengües autòctones; sí que n'inclou, en canvi, alguna de les illes oceàniques, com el hawaia.

D'altra banda, si observem les llengües inventariades segons la filiació genètica, també hi trobarem una alta representativitat. A grans trets, a Catalunya es parlen llengües de tots els grans grups lingüístics (indoeuropees, uralianes, altaïques, caucàsiques, esquimoaleutes,

⁷ Vegeu la informació sobre l'estudi i els resultats obtinguts a <http://www.uib.es/depart/dfc/gresib/llengues/resultats.htm>.

ameríndies, afroasiàtiques, nilosaharianes, nigerokordofaneses, khoisan, dravídiques, sinotibetanes i àustríques; únicament no hi trobem llengües australianes, indopacífiques, txucotianes ni na-dene). Convé destacar també la presència al nostre país de llengües criolles, com el capverdès o l'haitià, i també de llengües de signes d'arreu del món.

D'acord amb aquestes dades, aproximadament el 10% de la població catalana no té ni el català ni el castellà com a primera llengua. Així, doncs, podem continuar considerant-nos un país bilingüe?

Les llengües dels catalans

11

La diversitat d'origens i de llengües presents a Catalunya és important, però, com passa amb la diversitat lingüística del món, és molt desigual pel que fa a la grandària. Als nostres pobles i ciutats hi ha comunitats estatals nombroses i d'altres de testimonials; hi ha llengües amb molts parlants a Catalunya i d'altres que es limiten a una família o uns quants individus. No tenim dades censals o estadístiques sobre aquestes llengües, més enllà de l'Enquesta d'usos lingüístics de la població (EULP) 2008.⁸ Les úniques dades disponibles són les de nacionalitat, que poden ser útils, però no serveixen per fer un inventari de llengües. Aquestes dades s'han de combinar amb la recerca i l'experiència de col·lectius professionals o socials que tenen un contacte intens amb persones d'origen estranger per elaborar una aproximació a la diversitat lingüística real.

⁸ *Estadística d'usos lingüístics de la població 2008*. En aquesta estadística es van incloure les opcions següents, a més de català i castellà: gallec, basc, francès, anglès, alemany, àrab, altres (especificar).

Les 40 principals nacionalitats. Catalunya. 1 de gener de 2013

	Població	% s/total població	% s/total estrangers
1 Marroc	240.434	3,2	20,2
2 Romania	105.564	1,4	8,9
3 Equador	53.006	0,7	4,5
4 Itàlia	50.237	0,7	4,2
5 Xina	50.194	0,7	4,2
6 Bolívia	49.385	0,7	4,2
7 Pakistan	47.256	0,6	4,0
8 Colòmbia	39.861	0,5	3,4
9 França	34.486	0,5	2,9
10 Perú	29.169	0,4	2,5
11 Argentina	25.145	0,3	2,1
12 República Dominicana	23.804	0,3	2,0
13 Alemanya	22.764	0,3	1,9
14 Regne Unit	21.309	0,3	1,8
15 Senegal	21.221	0,3	1,8
16 Brasil	21.180	0,3	1,8
17 Hondures	20.235	0,3	1,7
18 Índia	19.980	0,3	1,7
19 Rússia	19.351	0,3	1,6
20 Ucraïna	18.249	0,2	1,5
21 Gàmbia	17.113	0,2	1,4
22 Paraguai	15.311	0,2	1,3
23 Portugal	15.107	0,2	1,3

24 Bulgària	13.767	0,2	1,2
25 Xile	13.484	0,2	1,1
26 Polònia	13.220	0,2	1,1
27 Uruguai	11.420	0,2	1,0
28 Filipines	10.769	0,1	0,9
29 Veneçuela	10.266	0,1	0,9
30 Països Baixos	9.669	0,1	0,8
31 Algèria	9.509	0,1	0,8
32 Cuba	9.329	0,1	0,8
33 Mèxic	7.820	0,1	0,7
34 Nigèria	7.733	0,1	0,7
35 Mali	7.451	0,1	0,6
36 Estats Units d'Amèrica	6.420	0,1	0,5
37 Bangla Desh	6.097	0,1	0,5
38 Ghana	6.005	0,1	0,5
39 Bèlgica	5.361	0,1	0,5
40 República de Guinea (Conakri)	5.244	0,1	0,4
Altres països	73.788	1,0	6,2

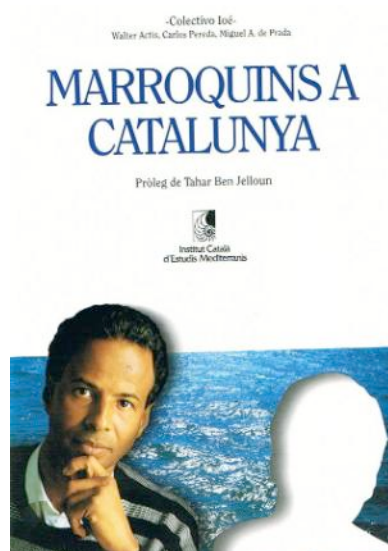
(Font: Direcció General per a la Immigració. Xifres provisionals a 1 de gener 2013)

Tot seguit ens atansarem a les comunitats més nombroses i a les llengües que parlen.

MARROQUINS: ÀRAB I AMAZIC

La comunitat marroquina és de llarg la més nombrosa (240.434 persones) i la que té una implantació més antiga a Catalunya. Representa el 20,2% del total de població estrangera. A l'inici ni es plantejava que la seva llengua no fos l'àrab, però amb el temps es va anar descobrint que la major part en realitat parla amazic o berber com a primera llengua. D'acord amb les zones de procedència, es calcula que entre el 50 i el 80% de la població d'origen marroquí a Catalunya és amazic. També és la llengua d'una part de la població d'origen algerià (9.509 persones). En algunes localitats, com Mataró, Manlleu i Vic, el percentatge de marroquins amazigòfons arriba fins al 90%.⁹ Així, doncs, l'amazic podria ser la tercera llengua més parlada a Catalunya, després de català i castellà.

La Tamazgha, nom autòcton dels territoris amazics del nord d'Àfrica, s'estén de forma discontinua entre la costa atlàntica del Marroc i l'oest d'Egipte, i entre la costa mediterrània i el riu Senegal. La llengua amazic ha patit un procés llarg i intens de minorització arran de l'arabització i la islamització del nord d'Àfrica. A partir del segle VII, l'àrab es va anar imposant com a única llengua de cultura, d'ensenyament i, no cal dir, de la religió. Com a comunitat sense estat i amb poc prestigi als països d'origen, en els d'acollida tendeix a restar oculta: els amazics queden englobats dins de categories com les de *marroquins*, *algerians*, *àrabs*, *musulmans*, *magribins*, etc. Pel que fa a la llengua, els mateixos parlants l'amaguen en favor de l'àrab o, si es reconeixen com a parlants d'una llengua diferent de l'àrab, s'hi refereixen sovint amb etiquetes ambigües, com la de *marroquí*, o amb noms de variants dialectals. És per tot això que, malgrat les xifres reals, fins fa pocs anys el col·lectiu amazic havia passat desapercebut als països receptors.

⁹ Vegeu TILMATINE (2005).

Tanmateix, a Catalunya la realitat migratòria dels amazics, juntament amb la voluntat de reconeixement mutu de catalanoparlants i amazigoparlants, ha propiciat el sorgiment de nombroses iniciatives, com ara la creació de la Casa Amaziga de Catalunya¹⁰ i de l'Observatori Linguamón de la Llengua Amaziga.¹¹ La comunitat amaziga s'ha mostrat molt activa en aquest sentit, organitzant periòdicament actes culturals, com la Primavera Amaziga, i oferint classes d'amazic per a infants i adults, activitats que afavoreixen la interacció i l'intercanvi amb la societat catalana. Paral·lelament, s'han iniciat mesures per recuperar el prestigi perdut de la llengua i la cultura amazigues als territoris autòctons, especialment al Marroc i a Algèria. El 2011 la Constitució del Marroc va declarar oficial l'amazic, tot i que en una situació de subsidiarietat respecte de l'àrab.¹²

ROMANESOS I ALTRES COMUNITATS DE L'EUROPA DE L'EST

El segon col·lectiu estatal més nombrós és el romanès (105.564 persones). A Romania el 91% de la població parla romanès com a primera llengua; el 9% restant en parla d'altres (romaní, alemany, hongarès, ucraïnès, polonès, serbocroat, grec, turc...). El romanès és una llengua romànica, tot i que bastant influïda per les llengües eslaves veïnes, de manera que hi ha força vocabulari comú derivat del llatí, de vegades amb una proximitat remarcable amb les formes catalanes. Hi ha minories de llengua romanesa als països fronterers.¹³

15

Cal fer esment també del romaní, la llengua parlada per la població gitana romanesa. Es tracta d'un col·lectiu percebut com a marginal i relativament conflictiu, associat sobretot a la mendicitat i a la delinqüència, una percepció que ha estat fomentada per actuacions polítiques xenòfobes i

¹⁰ Casa Amaziga de Catalunya <<http://www.casaamaziga.cat>>.

¹¹ Observatori Linguamón de la Llengua Amaziga <http://www10.gencat.cat/casa_llengues/AppJava/ca/multilinguisme/olila/index.jsp>.

¹² L'Amenagement Linguistique dans le monde.

¹³ L'Amenagement Linguistique dans le monde.

populistes. Hi ha població gitana a la major part de països europeus, tot i que el percentatge de parlants de romaní varia molt d'estat a estat (80 % a Romania, 95 % a Albània, 1 % a Espanya, 0,5 % al Regne Unit, etc.).¹⁴ Segons una estimació de l'any 2000 hi hauria uns 4,6 milions de parlants d'aquesta llengua. El romaní és una llengua indoeuropea originària de l'Índia.

Altres nacionalitats destacades de l'Europa de l'est són la russa (19.351), l'ucraïnesa (18.249), la búlgara (13.767) i la polonesa (13.220). A la població ucraïnesa se li atribueix sistemàticament l'ucraïnès, per la força de la idea que a cada estat li correspon una llengua. Però prop del 30 % de la població d'Ucraïna té el rus com a primera llengua (i prop del 3 % pertany a altres grups etnolingüístics). La llengua ucraïnesa, d'altra banda, es parla en altres estats (Eslovàquia, Federació Russa, Polònia, Moldàvia, Romania, Hongria).¹⁵ També de Rússia trobem altres llengües, com el baixkir, el buriat, el calmuc o el tàrtar. I d'estats que havien format part de l'antiga Unió Soviètica, com el georgià, l'armeni, el kazakh o el kirguís.

16

¹⁴ Rombase.

¹⁵ L'Aménagement Linguistique dans le Monde; Mercator.

L'EUROPA COMUNITÀRIA

Saltem una posició per anar fins al quart col·lectiu estatal: un país europeu veí, Itàlia (50.237). Aquesta dada resulta una mica sorprenent, però si mirem el lloc de naixement veurem que en realitat hi ha força ciutadans de l'Amèrica del Sud amb nacionalitat italiana, la major part dels quals no deu tenir l'italià com a llengua habitual o potser ni tans sols la parli.

Distribució de la població de nacionalitat italiana segons lloc de naixement. 2012

Itàlia	23.225	47,3 %
Argentina	13.276	27,0 %
Uruguai	3.373	6,9 %
Espanya	3.143	6,4 %
Veneçuela	1.064	2,2 %
Altres països	5.030	10,2 % ¹⁶

17

Tot seguit trobem França (34.486), Alemanya (22.764) i el Regne Unit (21.309). El francès i l'anglès, i en menor mesura l'alemany, són llengües oficials en nombrosos estats del món. És possible, doncs, que persones d'altres nacionalitats les parlin com a primera o segona llengua. Cal tenir present, però, que les llengües oficials dels estats no sempre són conegudes per tota la població. D'altra banda, totes aquestes llengües són parlades també per població autòctona i població immigrada com a llengües estrangeres.

A França no només s'hi parla francès; a Catalunya tenim també parlants d'occità i de bretó. I del Regne Unit ens han arribat parlants de gal·lès.

¹⁶ *Perfils sociodemogràfics dels col·lectius més nombrosos a Catalunya.*

LLATINOAMERICANS

Si en lloc de classificar els col·lectius per nacionalitat els agrupem d'acord amb un criteri lingüístic, els llatinoamericans hispanòfons són el col·lectiu més nombrós, per sobre del marroquí:

Hispanòfons llatinoamericans:	308.235
Equador	53.006
Bolívia	49.385
Colòmbia	39.861
Perú	29.169
Argentina	25.145
Rep. Dominicana	23.804
Hondures	20.235
Paraguai	15.311
Xile	13.484
Uruguai	11.420
Veneçuela	10.266
Cuba	9.329
Mèxic	7.820
Total:	308.235

18

Aquesta xifra total, tanmateix, inclou parlants de llengües ameríndies com a primera o segona llengua. La que podem comptabilitzar amb més precisió és el guaraní, l'única llengua ameríndia amb estatus d'oficialitat en un estat americà: és cooficial, al costat de castellà, al Paraguai. Es parla també a l'Argentina, Bolívia i el Brasil, i té uns 5 milions de parlants. Al Paraguai, és parlada pel 95% de la població com a primera o segona llengua; tan sols un 6% és monolingüe en espanyol.¹⁷ Així, doncs, bona part dels més de

¹⁷ Linguamón – Casa de les llengües: guaraní.

15.000 paraguaians presents a Catalunya deuen ser parlants de guaraní en major o menor mesura.

Les altres dues llengües amb més presència a Catalunya són el quítxua i l'aimara, tot i que no en tenim dades orientatives. El quítxua és la llengua ameríndia amb més parlants de tot el continent, entre 8 i 10 milions, principalment al Perú, Bolívia i l'Equador, tot i que també n'hi ha parlants a Colòmbia i a l'Argentina. L'aimara té uns 2 milions de parlants, distribuïts entre Bolívia, Perú i Xile. Com en el cas de l'amazic, la manca de prestigi pot afavorir l'ocultació d'aquestes llengües per part dels parlants.

Altres llengües americanes testimoniades: guambiano (Colòmbia, 9.000-20.000 parlants), shuar (Equador, uns 35.000 parlants; coneguts també com a *jívaros*), mapudungu / maputxe (Xile i Argentina, uns 300.000 parlants), i quatre llengües mexicanes, nàhuatl (1.5 milions), ch'ol (uns 140.000), zapoteca (uns 540.000) i tzeltal (uns 300.000). Una llengua sioux, el crow (4.000-5.000 parlants), ens ha arribat dels Estats

Units, on encara es parlen un bon nombre de llengües indígenes, tot i que seriosament amenaçades.

Inclourem el portuguès aquí, tot i tractar-se d'una llengua d'origen europeu, ja que els americans són més nombrosos que els parlants europeus. A Catalunya, hi viuen 21.180 persones de nacionalitat brasilera i 15.107 de nacionalitat portuguesa. El portuguès pot ser parlat també per persones d'altres països on és oficial, com Angola, Moçambic o Guinea Bissau. No consta la presència de cap llengua ameríndia del Brasil, el país de l'Amèrica del Sud on se'n parlen més, tot i que la major part en una situació d'amenaça greu.

PAKISTANESOS: URDÚ I PANJABI

Els pakistanesos són el setè col·lectiu segons nacionalitat (47.256 persones). El 2007 el 50 % dels pakistanesos de tot l'Estat espanyol es trobaven a Catalunya. D'aquests, el 84 % es concentrava a la comarca del Barcelonès, especialment a Barcelona i Badalona.¹⁸ La major part són originaris de la província del Panjab i tenen el panjabi com a primera llengua. Malgrat això, la llengua urdú predomina en els usos interns, si més no els més formals, com són els mitjans de comunicació intracomunitaris, i també, consegüentment en les activitats d'acollida

DICCIONARI
IL·LUSTRAT
CATALÀ-URDÚ

بچوں کیلئے مثالی ڈکشنری

اردو-کٹالان

(تین سال کی عمر کے بچوں کیلئے)

adreçades al col·lectiu pakistanès. La seva autoidentificació i la percepció social que se'n deriva és únicament l'estatal, com s'observa en el nom d'una associació de Barcelona, «Associació de Treballadors Pakistanesos de Catalunya».

Hem de remetre'ns a la situació sociolingüística del Pakistan per mirar de comprendre les actituds lingüístiques d'aquesta comunitat. Tot i que l'urdú és la llengua oficial del Pakistan, al costat de l'anglès, no és ni de bon tros la llengua autòctona amb més parlants: tan sols el 7,75% de la població el té com a L1, rere el panjabi (44.15%), el paixtu (15,42%), el sindi (14,1%) i el saraiki (10,53%).¹⁹ L'urdú és emprat com a segona o tercera llengua pels pakistanesos, ja que és llengua oficial i obligatòria en l'ensenyament a tot l'Estat. Els urdús han exercit un rol dominant des de la creació de l'Estat pakistanès, fet que ha afavorit l'expansió de l'urdú com a llengua nacional i la devaluació social de la resta de llengües.

¹⁸ BELTRÁN i SÁIZ (2007).

¹⁹ RAHMAN (2009).

A Catalunya, però, trobem també parlants de panjabi de nacionalitat Índia (hi ha 19.980 persones de nacionalitat índia). De fet, el panjabi és l'onzena llengua de l'Índia en nombre de parlants, uns 27 milions. A l'estat indi del Panjab el panjabi és llengua oficial i és emprada amb normalitat en l'ensenyament, els mitjans de comunicació i la literatura; s'escriu en alfabet devanagari o gurmuki, a diferència del Pakistan, on s'escriu amb alfabet àrab. La major part dels parlants de panjabi indis presents a Catalunya són

de religió sikh i escriuen en alfabet gurmuki. N'hi ha una comunitat important establerta a la ciutat d'Olot (1.246 persones de nacionalitat índia a data de 2013)²⁰. S'observen diferències importants entre els panjabis indis i els pakistanesos pel que fa a la llengua. Els mitjans de comunicació identifiquen la comunitat d'Olot com a «indis panjabis», tot i que també es fa referència a la seva pertinença a la religió sikh. Ells mateixos s'autodenominen panjabis, com s'observa en el nom d'una associació

d'Olot, «Associació de Panjabis de la Garrotxa». En les accions d'acollida s'observa clarament que la llengua de referència és el panjabi i no pas l'hindi, a diferència del que s'esdevé amb la comunitat pakistanesa. Les actituds de la comunitat envers la pròpia llengua condicionen, doncs, també l'acollida lingüística.

En l'inventari del GELA, hi consten altres llengües del Pakistan: sindi, paixtu, hindko, balutxi, gujarati, persa, potwari i saraiki. De l'Índia: bengalí, caixmiri, brijwasi, concani, godwari, hindi, kannada, malaialam, marathi, nepalès, oriya, sànscrit, sikkimès, sileti, tàmil, telugu, tibetà...

XINESOS

Encara a l'Àsia, el cinquè col·lectiu estatal és el xinès (50.194 persones). La llengua oficial de la Xina és el xinès mandarí o putonghua, però se n'hi parlen unes 200. Al voltant de 70% dels xinesos residents a l'Estat espanyol són del sud de la Província de Zhejiang. D'aquests,

²⁰ Idescat.

aproximadament la meitat són de la ciutat costanera de Wenzhou i l'altra meitat de la comarca muntanyosa (o comptat) de Qingtian, uns 60 km més a l'oest. Wenzhouès i qingtianès són variants de la branca “oujiang” o “dong'ou” del grup wu de llengües han o xineses. Encara que alguns parlants d'aquestes varietats afirmen que són mútuament intel·ligibles, molts altres consideren que amb prou paciència i bona voluntat parlants d'ambdues poden entendre's de manera bàsica. El 30% restant bàsicament parla altres llengües xineses han, com ara llengües min, cantonès o dialecte mandarí del nord. A Catalunya, i a Espanya en general, el mandarí és la

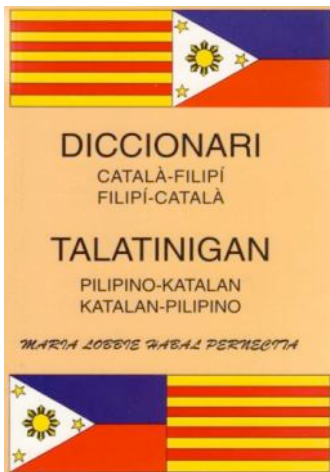
llengua franca de la comunitat xinesa, reflectint la situació a la Xina. La llengua “per defecte” entre xinesos que no es coneixen és el mandarí i no pas cap de les variants no mandarines, que serveixen més com a llengües intragrups de

solidaritat entre compatriotes de la mateixa regió. Parlants de llengües wu de vegades fan servir el mandarí entre ells; de vegades qingtianesos i wenzhouesos es parlen cadascú en la seva llengua i s'entenen més o menys, sobretot si no dominen prou el mandarí. A la Xina, de les moltes variants mútuament intel·ligibles que pertanyen a les branques diferents de la família lingüística xinesa o han, només es promou una sola llengua xinesa han estàndard, el mandarí, i totes les altres variants es consideren com a mers «dialectes» o «parles» que no són dignes de consideració com a llengües d'ús oficial, formal o escolar.²¹

²¹ PROSSER (2009).

A Catalunya també es parla alguna de les llengües de les considerades minories etnolingüístiques del país, com ara el tibetà. Les llengües minoritàries no han de l'oest i del nord de la Xina tenen reconeixement oficial, però en la pràctica no tenen cap prestigi social i la població en general les considera molt inferiors al han.

FILIPINS

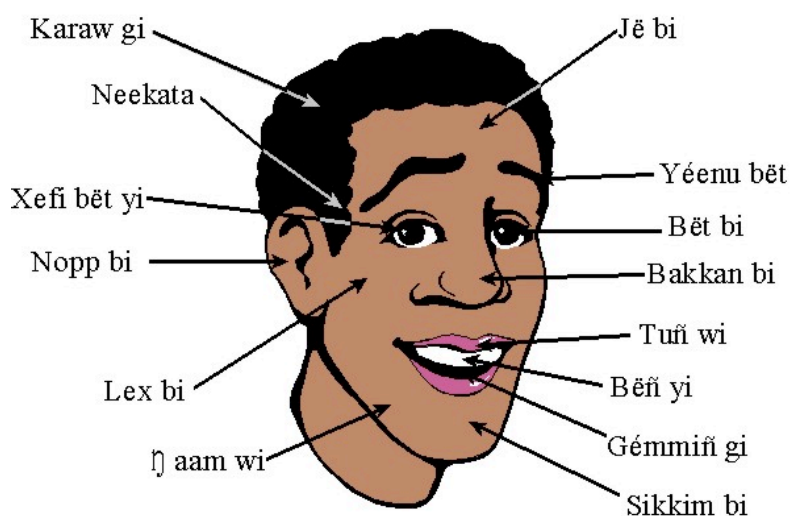
A Catalunya hi ha 10.769 persones de nacionalitat filipina, la major part dels quals (81,4%) a Barcelona.²² La llengua oficial a les Filipines és el tagal o filipí, juntament amb l'anglès, però s'hi parlen unes 175 llengües. Els parlants de tagal representen el 26 % de la població. A Catalunya hem identificat parlants de tagal, pampanga, pangasinan, ilocano, ayta, bicolano, cebuano, palawan, visaya, hiligaynon, ibanag, ilongot i warai. La implantació de població filipina a Catalunya té una història força antiga, com a fenomen bàsicament femení, en l'àmbit del servei domèstic de les classes benestants. Actualment hi ha més homes (52,9 %) que dones (47,1 %) originaris de les Filipines.

ÀFRICA SUBSAHARIANA

Els estats africans amb major població a Catalunya són el Senegal (21.221), Gàmbia (17.113), Nigèria (7.733), Mali (7.451) i la República de Guinea Conakri (5.244).

Tot i que la lingüística fa molt temps que proclama la igualtat de totes les llengües, la visió de les llengües africanes es troba encara emmascarada per tòpics mancats de qualsevol base científica. Sembla que les úniques llengües de debò siguin les llengües europees oficials; la resta són concebudes com a dialectes simples i primitius. Fins i tot en àmbits relacionats amb l'acollida les llengües africanes són poc conegudes en comparació amb les llengües d'altres col·lectius d'immigrants.

²² *Perfils sociodemogràfics dels col·lectius més nombrosos a Catalunya.*

(Vocabulari wolof relatiu a l'anatomia: cara)

El cert és que a Catalunya es parla un bon nombre de llengües africanes. Ja he esmentat les prop de cinquanta llengües del Camerun testimoniades. Entre les més parlades probablement hi ha el fula (o ful, fulfulde, pulaar), una de les llengües més importants del continent africà: llengua d'un grup tradicionalment nòmada, s'estén per l'Àfrica oriental, occidental i central (Camerun, Nigèria, Senegal, Sudan, Txad, etc.) i té uns 25 milions de parlants. També hi podem incloure el soninké (o sarahule, sarakole, serahuli, marka), parlat fonamentalment a Mali, Gàmbia, Mauritània i Senegal per un milió i mig de persones; el wòlof, parlat a Senegal i Gàmbia per 7 milions de persones (de les quals 2 milions el tenen com a primera llengua); i el mandinga, parlat a Senegal, Gàmbia i Guinea-Bissau, per més d'un milió de persones.

ALTRES

Finalment voldria destacar que hi ha 73.788 persones amb altres nacionalitats. Aquesta xifra se situaria en tercer lloc en relació amb les comunitats estatals, després de marroquins i romanesos. Això vol dir que hi ha moltes altres nacionalitats presents a Catalunya, tot i que poc o

relativament poc nombroses. Al final de tot de la llista trobem, per exemple, 4 persones de les Bahames, 5 de Turkmenistan o 8 del Surinam.²³

2. La gestió del multilingüisme

La idea que les llengües d'immigració desapareixaran en dues o tres generacions i que, per tant, no cal amoïnar-s'hi ni prestar-hi gaire atenció està molt estesa. Sovint aquestes llengües són vistes únicament com un problema per a la comunicació i la cohesió social. És cert que fins al moment la tendència dominant en les societats d'acollida al món occidental ha estat aquesta, l'assimilació lingüística i cultural dels fills i néts de les persones immigrades. L'aprenentatge de la llengua de la societat d'acollida per part de la població estrangera és l'única cosa observada i exigida. Però també és cert que aquest model no ha estat mancat de conflictes ni d'experiències fallides d'integració. Tant per la banda de la violència i la marginació com per la banda de la guetització. La marginació i la conflictivitat de les *banlieus* de París o els guetos turcs a Alemanya, una comunitat en què una part significativa no parla alemany, en són exemples.

En realitat, és molt important quin tractament donem avui a aquestes llengües i als seus parlants, ja que això pot tenir repercussions importants en el futur. Si no donem a les persones d'origen estranger i als seus fills la possibilitat d'esdevenir ciutadans amb igualtat d'oportunitats, generarem marginació i conflictivitat. Sens dubte un aspecte crucial és l'ensenyament,

ja que el tractament de les llengües dels alumnes a l'escola influencia en gran manera l'aprenentatge de la llengua vehicular d'ensenyament, i el rendiment acadèmic està molt condicionat pel domini d'aquesta llengua. El sistema d'immersió lingüística a Catalunya garanteix als alumnes

²³ Dades de 2012. Idescat

de llengua familiar castellana que puguin utilitzar la seva llengua a l'escola sense que es produeixi un trencament en la comunicació, ja que el professorat és bilingüe. Aquest aspecte és fonamental, ja que es considera que les actituds cap a la llengua que s'aprèn tenen un paper molt important. El fet que els alumnes puguin utilitzar la seva llengua, que percebin que és acceptada i valorada, genera actituds positives cap a la segona llengua i n'afavoreix l'aprenentatge. Més enllà, també hi ha evidències importants que el manteniment de la primera llengua, el bilingüisme additiu, facilita l'aprenentatge de la segona llengua, la llengua escolar en aquest cas. D'acord amb la hipòtesi de la interdependència lingüística de Cummins (1979), hi hauria un magatzem separat per a cadascuna de les llengües i una competència lingüística general que es pot vehicular en una llengua o en l'altra. Quan s'incorpora coneixement d'una llengua es desenvolupen habilitats que poden ser transferides a l'altra si es donen les condicions per fer-ho. Des d'aquest punt de vista, és desitjable que es produeixi el desenvolupament conjunt de les llengües del bilingüe. Com explica Josep M. Serra:

26

...la infància estrangera, ja sigui nascuda a Catalunya o d'incorporació tardana, té competències relacionades amb l'ús del llenguatge desenvolupades des de la seva pròpia llengua que, evidentment, poden ser utilitzades per a l'aprenentatge d'una nova llengua i, a la vegada, si l'infant aprèn una nova llengua en el context escolar desenvolupa habilitats que poden ser transferides a la seva pròpia llengua, si té ocasió per fer-ho. D'aquesta manera el bilingüisme additiu s'aconsegueix quan es produeix un procés de doble (o múltiple) direcció de transferència d'una llengua a l'altra. (Serra 2010: 31)

Aquest procés afavoreix l'aprenentatge i l'èxit acadèmic:

Approximately 200 empirical studies carried out during the past 40 or so years have reported a positive association between additive bilingualism and students' linguistic, cognitive or academic growth. The most consistent findings are that bilinguals show more developed awareness of the structure and functions of language itself (metalinguistic abilities) and that they have advantages in learning additional languages. (Cummins 2009: 26)

És evident que actualment no es donen les circumstàncies que es donaven quan es va iniciar el programa d'immersió lingüística, ja que, atesa la gran diversitat de llengües present a les aules, els professors ja no poden garantir

el coneixement de les llengües dels alumnes. Cal plantejar, doncs, alternatives per aconseguir la valoració de les seves llengües i que condueixin fins a un bilingüisme additiu i no pas substractiu. Són diverses les iniciatives, eines i recursos desenvolupats durant els últims anys en aquesta línia. Podem citar la col·lecció Llengua, Immigració i Ensenyament del Català, dirigida per Lluïsa Gràcia (UdG), que es proposa proporcionar a mestres i professors que han d'ensenyar català a alumnes d'origen estranger una eina que els

serveixi per acostar-se una mica a la llengua que parlen els seus alumnes. No es tracta que aprenguin aquestes llengües, evidentment, només que en tinguin alguna informació. Com s'explica a la introducció de cadascun dels volums de la col·lecció, coneguts com a «llibres blaus»:

Poder demostrar als immigrants que sabem alguna cosa de la seva llengua, encara que només sigui que en coneixem l'existència i el nom o la manera de dir *bon dia* o *gràcies*, manifestar que hi estem interessats i ensenyar-los que tenim un llibret que ens pot ajudar a saber-ne més, són coses que ells agrairan, com ho agrairíem nosaltres si ens trobéssim en les seves

circumstàncies. En molts casos, especialment per als parlants d'algunes llengües africanes, aquest interès pot tenir encara un altre efecte beneficiós: evitar que ells s'avergonyeixin de la seva pròpia llengua i, per tant, reduir el sentiment d'inferioritat que de vegades senten envers ells mateixos i la seva cultura quan són aquí. Només quan ens acceptem i ens sentim acceptats som capaços d'acceptar els altres. Un procés d'integració no pot anar desvinculat del coneixement mutu. Integrar no vol dir fagocitar. Integrar-se no pot implicar haver de renunciar a la pròpia cultura. Si fos així seria un empobriment... per a les dues parts.²⁴

Els llibres contenen informació general sobre la llengua (localització, nombre de parlants, situació sociolingüística), una descripció gramatical, un apartat amb errors freqüents en aprenents de català, vocabularis i una bibliografia de referència.

Una altra iniciativa, dedicada al manteniment de les llengües d'origen de lapoblació immigrant són els Programes d'Ensenyament de Llengua i

Cultura d'Origen. Des del Departament d'Ensenyament s'han establert convenis i acords de participació amb entitats vinculades a persones d'origen estranger (associacions culturals, associacions no governamentals, ambaixades dels diferents estats d'origen, etc.), que han permès la planificació i la realització de classes de llengua i cultura

d'alguns dels col·lectius establerts a Catalunya. Els cursos s'emmarquen en el Pla per a la Llengua i la Cohesió Social, que té com un dels objectius principals l'adequada integració educativa, social i cultural de tot l'alumnat del sistema educatiu de Catalunya, independentment del seu origen i condició.

Els cursos de llengües familiars no curriculars es van iniciar l'any 2004 amb les classes d'àrab, a partir d'un conveni estatal amb el Regne del Marroc que estableix les bases del Programa d'Ensenyament de Llengua

²⁴ GRÀCIA (2002: ii).

Àrab i Cultura Marroquí (LACM). Progressivament s'ha anat incrementant el nombre de convenis que han permès l'ensenyament de més llengües, com ara el xinès o l'amazic, entre d'altres. Els cursos d'aquest programa es duen a terme fora de l'horari escolar (excepte les classes de portuguès, que s'imparteixen dins i fora de l'horari escolar) i estan oberts a tots els alumnes del centre que hi puguin estar interessats, independentment de l'origen: alumnes que utilitzen habitualment la llengua en l'àmbit familiar, alumnes que en tenen un coneixement bàsic però que no la utilitzen habitualment (per exemple, els fills de matrimonis mixtos que han adoptat una altra llengua de comunicació familiar) o alumnes que no tenen cap coneixement de la llengua però que tenen interès per assistir-hi. A més, hi ha centres que ofereixen també classes de llengua i cultura catalanes a les famílies mentre els seus fills fan classes de la llengua d'origen.²⁵

Es podrien citar altres experiències, d'àmbit general o més local, de les moltes que s'han desenvolupat. El món de l'educació ha estat molt actiu en el tractament de la nova diversitat. Tot i que és important disposar de programes específics i de recursos que facilitin la tasca dels docents, l'actitud amb què es tractin aquestes llengües és el factor crucial. Els

reptes, però, són importants. Els estudis sobre la relació entre immigració i èxit acadèmic mostren que en general els resultats escolars entre alumnes que provenen de la immigració extracomunitària són significativament més baixos que els que obtenen els alumnes autòctons. No es tracta d'un fet extraordinari, ja que això s'esdevé igualment en altres territoris de l'Estat espanyol i en altres països d'acollida.

²⁵ MAYANS i FIDALGO (en premsa).

La llengua, d'altra banda, no és l'única variable en joc. Com explica Josep M. Serra,²⁶ alguns sectors relativitzen la necessitat d'incorporar noves perspectives en el sistema educatiu en relació amb els alumnes procedents de l'Amèrica Llatina, que majoritàriament tenen el castellà com a primera llengua, i que representen al voltant del 50 % de l'alumnat de nova incorporació. Si la immersió ha tingut èxit amb la població de llengua inicial castellana, no hi ha motius per pensar que no n'hagi de tenir també amb l'alumnat hispà, segons aquests sectors. Cal tenir present, però, que les condicions d'escolarització d'uns i altres no són les mateixes, ni tampoc necessàriament les actituds lingüístiques envers la llengua catalana. Per a Serra, l'equiparació de la situació dels dos col·lectius pel fet de compartir la mateixa llengua inicial és una simplificació matussera. Aquest aspecte posa sobre la taula un aspecte més general, com és la gran diversitat d'un col·lectiu que de vegades es percep massa homogèniament. Hi ha grans diferències entre les diverses comunitats i també entre individus d'una mateixa comunitat, en relació amb variables com els sistemes escolars dels països d'origen, l'edat amb què els alumnes arriben a Catalunya, l'estatus i la formació de les famílies, les actituds lingüístiques, etc. També hem de ser conscients que la nostra percepció de les diferents comunitats, les actituds que els mostrem, en condicionen la resposta. Ja hem esmentat la manca de coneixement i de reconeixement que pateixen les llengües africanes en general.

30

L'escola no hauria de contribuir a afermar els prejudicis lingüístics. És important, doncs, difondre la idea de la igualtat de totes les llengües per donar un tracte equitatiu als alumnes. En l'aprenentatge d'una llengua el desig de participar activament en relacions socials significatives, hi té un paper molt important. Això implica una autoestima i una imatge positiva d'un mateix, la percepció que es poden aportar coses, i no hi pot haver autoestima si prevalen els estereotips i els prejudicis.

²⁶ SERRA (2010: 28).

Si bé l'escola és l'àmbit on es demostra més clarament la necessitat de prendre en consideració les llengües d'immigració, no és pas l'únic. En l'acollida de la població adulta la situació és força semblant. La necessitat de sentir-se acceptat és igualment present, i si això succeeix es generen també actituds positives i empàtiques envers l'altre. De manera general, es pot afirmar que tractar amb respecte les llengües de les persones nouvingudes i facilitar eines per al manteniment d'aquestes llengües familiars pot contribuir a una integració més efectiva i a construir una societat força més cohesionada que si exigim la renúncia d'aquest bagatge lingüístic i cultural.

31

3. *Construint el futur*

Una qüestió fonamental és com afecta aquesta nova realitat multilingüe a la situació del català. Sovint se'n destaquen els prejudicis que comporta, però també té o pot tenir efectes positius. En gran mesura, depèn de nosaltres, de tots plegats. D'entrada, aquesta nova situació ens permet o, més ben dit, ens obliga a repensar-nos: ho vulguem o no ja no som una societat bilingüe. De fet, abandonar aquesta dinàmica dual sembla tenir molts més avantatges que inconvenients, ja que en general les situacions de bilingüisme social tendeixen a no mantenir-se

estables indefinidament. El mateix fet d'haver-nos de repensar ens fa sortir de la inèrcia, del territori conegut i falsament estable. Ens fa tornar a mirar al nostre voltant, des d'una nova perspectiva.

Des de fa uns anys ens podem trobar en situacions inèdites que posen en evidència aspectes que habitualment passaven desapercebuts. Apareix la possibilitat de topiar amb persones d'origen estranger que no parlen castellà; hi ha castellanoparlants que s'ofenen quan una persona d'origen estranger els parla en català; persones d'origen estranger es queixen que la gent no els parla en català, encara que ells el facin servir, sobretot si se'ls identifica com a estrangers; algunes persones no entenen el català ni tampoc el castellà...

No és difícil trobar qui lamenta que les persones d'origen estranger no parlin català. Però també hi ha molts nouvinguts que es queixen que no els donem opcions de posar en pràctica el català que han après. De vegades

fins i tot se senten exclosos per aquest fet, se senten marcats com a estrangers. I és que el comportament lingüístic dels catalanoparlants respon clarament a la subordinació lingüística i ideològica, i no és estrany que pugui resultar una mica desconcertant. Ens dirigim en castellà als desconeguts, parlem en castellà amb els que sabem d'origen estranger, ens passem al castellà així que algú ens diu un mot en aquesta llengua. És l'anomenada norma de convergència, de subordinació o de submissió,²⁷ compartida per parlants d'altres

llengües subordinades. Aquesta actitud dels catalanoparlants té diverses implicacions. D'una banda oculta el català en l'ús públic, i fa la sensació que es parli menys del que en realitat es parla. Dóna la idea que no és necessari, ja que tothom es passa ràpidament al castellà. El fa semblar un

²⁷ VILA i GALINDO.

codi únicament intraètnic, de manera que, de retruc serveix per marcar fronteres.²⁸

Malgrat tot, hi ha persones d'origen estranger que han adoptat el català. Segons un estudi del GELA²⁹, basat en entrevistes amb persones nouvingudes, algunes d'aquestes persones mostren un fenomen molt interessant de canvi d'actituds lingüístiques a partir de la seva interacció amb la situació sociolingüística del català. Es constata un fenomen de reinterpretació de la pròpia llengua i de la situació sociolingüística d'origen a partir de l'experiència amb el català. Fins al punt que persones que havien deixat enrere una llengua familiar diferent de la dominant senten la necessitat de recuperar aquest llegat perdut. Així, el català, una llengua amb capacitat identitària, es constitueix en un element clau d'integració i també de valoració de la pròpia herència cultural i lingüística, especialment en els casos de llengües minoritzades. Aquest fenomen posa en dubte la idea d'integració segons la qual com més a prop del model cultural d'arribada ens trobem, més lluny hem de ser necessàriament del model d'origen. En aquest cas, com més ens identifiquem amb la cultura de destí més a prop ens sentim de les nostres pròpies arrels. Més diversitat no equival a menys català, no equival a menys integració, no equival a menys cohesió. Ben al contrari.

A l'hora de plantejar-nos la mena de societat que volem, hem de triar reproduir el model fagocitador que ha dominat fins ara en l'acollida de població immigrant al món occidental, o bé portar fins a les darreres conseqüències un model propi que es planteja des de molts àmbits

²⁸ A l'entitat Tallers per la llengua s'ofereix un Taller d'espai lingüístic personal (TELP), des de la base de la Psicologia social, adreçat a persones que vulguin canviar els seus hàbits lingüístics i superar la norma de convergència sense patir malestar o incomoditat.

²⁹ Vegeu CORTES *et alia* (en premsa) i JUNYENT *et alia* (2011).

però que no s'acaba de generalitzar al carrer. En la nostra experiència com a comunitat subordinada es pot trobar una empatia envers els nouvinguts que genera una acollida més respectuosa. Per part dels nouvinguts es produeix en alguns casos un efecte d'empatia i emmirallament que canvia les actituds lingüístiques envers la pròpia llengua i la diversitat lingüística en general. Són factors molt potents, que ens haurien de permetre construir entre tots un futur en què tota la societat es compromet en la revitalització del català sense demanar a ningú l'abandonament de la pròpia llengua. El multilingüisme real, no el que es limita a afegir l'anglès, ens fa rics culturalment i ens pot fer competitius econòmicament.

La perspectiva d'un nou estatus polític per a Catalunya està generant tota mena de propostes per construir un país que no tan sols sigui nou sinó també més just. No se m'acut un moment millor per desenvolupar un nou model lingüístic basat en el respecte, en què la diversitat sigui un valor social i el català la llengua de tots.

34

BIBLIOGRAFIA

BARRIERAS, M.; MONRÓS, E. (en premsa), «Uncovering multilingualism in Catalonia», *Sociolinguistic Studies*.

BARRIERAS, M.; COMELLAS, P.; FIDALGO, M.; JUNYENT, C.; UNAMUNO, V. (2009), *Diversitat lingüística a l'aula. Construir centres educatius plurilingües*. Vic: Eumo/Fundació Jaume Bofill.

BELTRÁN, J. i A. SÁIZ. (2007), *La comunidad pakistani en España*, Universidad Autónoma de Barcelona RICAE-Fundació CIDOB, <<http://www.anuarioasiapacifico.es/anuario2007/pdf/Sociedad5.pdf>>

COMELLAS, P.; BARRIERAS, M.; CORTÈS, M.; FIDALGO, M.; MONRÓS, E. i JUNYENT, M.C. (2010), «Descobrir les llengües de la immigració: ocultació, prejudicis i altres malentesos», *LSC, Llengua, societat i comunicació*, núm 8, Llengua i immigració, pàg. 54-62.

CORTÈS, M.; BARRIERAS, M.; COMELLAS, P. (en premsa), «The more Catalan I speak, the more Tartar I feel: changes in immigrant individuals' linguistic attitudes through contact with Catalan», *Sociolinguistic Studies*.

GRÀCIA, L. i J. M. CONTRERAS (2002) [2a ed. 2005], *El soninké i el mandinga. Estudi comparatiu entre les gramàtiques del soninké i el mandinga i la del català*. Barcelona: Departament de Benestar Social (Generalitat de Catalunya).

JUNYENT, M. C.; MONRÓS, E.; FIDALGO, M.; CORTÈS, M.; COMELLAS, P.; BARRIERAS, M. (2011), «Canvi de representacions lingüístiques dels parlants al·loglots per contacte amb la situació sociolingüística catalana». Dins: *Recerca i immigració III (convocatòria d'ajuts 2007)*, Col·lecció Ciutadania i Immigració núm. 6, Generalitat de Catalunya, pàg. 93-109.

La immigració en xifres. Monogràfic del Butlletí de la Direcció General per a la Immigració, núm.13. Departament de Benestar Social i Família, <http://www20.gencat.cat/docs/bsf/05butlletins/03butlletiImmigracio/02immigracioenxifres/2012/num13/Links/xifres13.pdf>

La població estrangera a Barcelona. Gener 2012. Departament d'Estadística, Ajuntament de Barcelona <<http://www.bcn.cat/estadistica/catala/dades/inf/pobest/pobest12/pobest12.pdf>>

FIDALGO, M. i P. MAYANS (en premsa), *Diversitat i escola*, *Sociolinguistic Studies*.

Perfils sociodemogràfics dels col·lectius més nombrosos a Catalunya. Xifres provisionals a 1 de gener de 2013. Direcció General per a la Immigració, Departament de Benestar Social i Família, Generalitat de Catalunya

<http://www20.gencat.cat/docs/dasc/03Ambits%20tematics/05Immigracio/02Dadesimmigraciocatalunya/01perfilsdemografics/Documents/PERFIL_Paisos.pdf>

PROSSER, M. (2009), «Algunes reflexions sobre el comportament lingüístic dels xinesos de la ciutat de València». A: Junyent, M. C. (ed.). *Llengua i acollida*. Barcelona: Horsori, pàg. 181-193.

RAHMAN, T. (2009), «Language ideology, identity and the commodification of language in the call centers of Pakistan», *Language in Society*, 38, pàg. 233–258.

Secretaria de Política Lingüística i Idescat (2009), *Estadística d'usos lingüístics de la població 2008*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

SERRA, J. M. (2010), «Escola, llengua i immigració a Catalunya. Algunes reflexions», *LSC, Llengua, Societat i Comunicació*, núm. 8, pàg. 27-33.

TILMATINE, M. (2005), «La immigració amaziga a Catalunya: l'aposta identitària i ciutadana», *Llengua i ús. Revista tècnica de política lingüística*, núm. 34, <http://www6.gencat.cat/llengcat/liu/34_545.pdf>

VILA, F. X. i GALINDO, M. (2012), «Sobre la història i l'extensió de la norma de convergència lingüística a Catalunya». Dins: Vila, F. X. (ed.) *Posar-hi la base. Usos i aprenentatges lingüístics en el domini català*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, pàg. 31-45, <<http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000187%5C00000076.pdf>>

WOOLARD, K. (1992), *Identitat i contacte de llengües a Barcelona*. Barcelona: La Magrana.

PÀGINES WEB

Departament d'Estadística d'Andorra,

<<http://www.estadistica.ad/serveiestudis/web/index.asp>>

Idescat, Institut d'Estadística de Catalunya, <<http://www.idescat.cat>>

Immigra Balears <<http://observatori.immigraibalears.com/>>

Grup d'Estudi de Llengües Amençades (GELA), <<http://www.gela.cat>>

L'Aménagement Linguistique dans le Monde, <<http://www.axl.cefan.ulaval.ca/>>

Linguamón-Casa de les Llengües, <http://www10.gencat.net/www.linguamon.cat/>

Mercator. Dret i Legislació Lingüística, <<http://www.ciemen.org/mercator/>>

OVIM – Observatori Valencià d'Immigració,
<<http://www.observatorioinmigracion.gva.es/>>

ROMBASE. Didactically edited information on Roma,
<<http://romani.uni-graz.at/rombase/>>

Tallers per la llengua <http://www.tallersperlallengua.cat>

Universitat de les Illes Balears (2010). *Les llengües de la immigració*,
<<http://www.uib.es:80/depart/dfc/gresib/llengues/index.html>>

